

Nemajetková ujma vo vzťahu k povinnému zmluvnému poisteniu zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla

Jozefína Žáková
Slovenská asociácia poisťovní

V ostatných pár rokoch si pozostalí po obetiach dopravných nehôd začali uplatňovať na slovenských súdoch nároky na odškodnenie za zásah do práv na ochranu osobnosti, spôsobený smrťou blízkej osoby, nazývaný aj nemajetková, resp. citová ujma. Súdny takýto nároky posudzovali rôzne, povinnosť hradiť tieto nároky však v zásade smerovali voči priamemu pôvodcovi zásahu do osobnostných práv, ktorý bol obvykle aj trestne stíhaný za usmrtenie poškodeného. Prelom v takomto chápaní tohto práva na odškodnenie nastal po zverejnení rozhodnutia Európskeho súdneho dvora) vo veci prejudiciálneho konania C-22/12 Haasová, iniciovaného Krajským súdom v Prešove.

Európsky súdny dvor vo veci prejudiciálneho konania C-22/12 Haasová rozhodol tak, že „povinné poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla má pokrývať aj náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej blízkym osobám obetí usmrtených pri dopravnej nehode, **ak jej náhradu na základe zodpovednosti poisteného za škodu upravuje vnútroštátne právo** uplatniteľné v spore vo veci samej.“

Napriek tomu, že Európsky súdny dvor vlastne nepriamo konštatoval, že motorové smernice boli na Slovensku správne transponované, aj keď naša úprava poistného krytia neobsahuje tento typ náhrady (dôkazom je, že EÚ nevedla ani nevedie voči SR žiadne sankčné konanie), toto rozhodnutie vyvolalo u mnohých osôb angažovaných v odškodňovacom práve (sudcovia, advokáti, poškodení) dojem, že poisťovne sú povinné okamžite začať preplácať nároky na nemajetkovú ujmu.

Faktom je, že nemajetková ujma podľa ustanovení § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka nie je a ani nikdy nebola krytá povinným zmluvným poistením zodpovednosti za škodu spôsobenú osobitnou povahou prevádzky motorového vozidla, ak to nie je výslovne dohodnuté v zmluve nad rámec krytia stanoveného zákonom.

Predtým, než sa pokúsime analyzovať, aký je teda vzťah nemajetkovej ujmy k povinnému poisteniu zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla, považujeme za dôležité objasniť si tri otázky: čo je to poistenie, aký je vzťah štátu k poisteniu a aký je vzťah štátu k povinnému zmluvnému poisteniu.

DEFINÍCIA POISTENIA

Je všeobecne známe, že podstatou poistenia je prenos rizika. Vystihuje to jedna z mnohých akademických definícií poistenia, ktorá hovorí, že „poistený prenáša svoje riziká, ktorých potenciálne škodové dôsledky sú z jeho individuálneho hľadiska neúnosné, na poisťiteľa. Ten je pri dostatočne veľkom súbore rizík podobného charakteru (poistný kmeň) schopný prevzaté riziká s využitím inkasovaného poistného nielen zvládať, ale aj dosiahnuť zisk.“ (Fekete) Z tejto definície vyplýva, zjednodušene povedané, že poisťovňa obchoduje s rizikom (na rozdiel od banky, ktorá obchoduje s peniazmi).

Iná definícia poistenia hovorí, že: „Poistenie je profesionálne organizované rizikové spoločenstvo so samostatnými právnymi nárokmi, ktoré sa vytvára na účely uspokojovania poistných potrieb jednotlivých jeho členov pre prípad realizácie poistného rizika.“ (Fekete) Táto definícia podčiarkuje, že poistenie je sofistikovaná činnosť, ktorú štáty prísne regulujú, aby ochránili svojich občanov pred zneužívaním ich peňazí, ktoré platia poisťovňam za ochotu prevziať ich riziká a poskytnúť im tak poistnú ochranu. Za jednotlivými pojmi použitými v tejto definícii sa skrýva celé spektrum právnych vzťahov, ktoré sú obsiahnuté v poistení a z ktorých jasne vidieť úlohu štátu v poistení.

VZŤAH ŠTÁTU K POISTENIU

Vzťah štátu k poisteniu je v spomínanej definícii vymedzený slovami *profesionálne organizované*. Týmto slovným spojením sa označuje skutočnosť, že túto činnosť nemôže vykonávať ktokoľvek, ale iba ten podnikateľský subjekt, ktorý vznikol ako

poistovňa a dostal povolenie na výkon poisťovacej činnosti podľa zákona č. 8/2008 Z. z. o poisťovníctve. Zákon v § 2 ods. 1 vymedzuje poisťovňu takto: „Poistovňa je právnická osoba, ktorá je akciovou spoločnosťou so sídlom na území SR, ktorá vykonáva poisťovaciu činnosť na základe povolenia na vykonávanie poisťovacej činnosti udeleného Národnou bankou Slovenska v konaní podľa osobitného predpisu.“ V ďalších ustanoveniach potom ustanovuje, že „iná osoba ako poisťovňa nesmie vykonávať poisťovaciu činnosť“ (§ 4 ods. 3) a tiež že „poisťovňa môže vykonávať len činnosti, na ktoré jej bolo udelené povolenie“ (§ 4 ods. 5). Povolenie na vykonávanie poisťovacej činnosti vydáva Národná banka Slovenska po splnení zákonom predpísaných podmienok, pričom ho vydáva na neurčitú dobu a je neprenositelné na inú osobu. Povolenie sa vydáva na konkrétny poistný druh (životné alebo neživotné poistenie) a v rámci poistného druhu na konkrétne poistné odvetvie. Poistné druhy a poistné odvetvia sú obsiahnuté v klasifikácii poistných odvetví podľa poistných druhov, ktorá tvorí prílohu č. 1 k zákonu o poisťovníctve.

Tým, že poisťovňa dostane licenciu na výkon poisťovacej činnosti pre odvetvia, ktoré si vybrala, sa ešte nekončí jej povinnosť konať v súlade s reguláciou podnikania v poisťovníctve. Zákon o poisťovníctve totiž v § 2 ods. 12 veľmi exaktne ustanovuje, čo sa považuje za poisťovaciu činnosť. To prakticky (s ohľadom na už citované ustanovenie § 4 ods. 5) znamená, že poisťovňa môže (a musí) v rámci poisťovania v odvetviach, na ktoré má povolenie, vykonávať iba tie aktivity, ktoré sa považujú za poisťovaciu činnosť a ktoré sú v aktuálnom zákone pomenované ako prijímanie poistných rizík poisťovňou, ohodnocovanie rizík a ich riadenie, správa poistných zmlúv, tvorba technických rezerv a udržiavanie požadovanej miery solventnosti, správa ustanovenia prostriedkov technických rezerv a garančného fondu, likvidácia poistných udalostí, poskytovanie plnenia z poistných zmlúv, poskytovanie asistenčných služieb, postupovanie poistných rizík (pasívne zaistenie) a činnosť na predchádzanie škodám.

Ďalším dôležitým pojmom v definícii poistenia je pojem *rizikové spoločenstvo* (poistný kmeň), ktorým rozumieme spoločenstvo poistených, ktorí sú ohrození rovnakým rizikom a ktoré sa vytvára na základe poistenia. Poistení platia poistné vo výške stanovenej poisťiteľom, pričom základom na určenie výšky poistného je miera rizika poisteného. Zo zaplateného poistného musí poisťovňa vytvárať finančnú rezervu (tzv. technickú rezervu), z ktorej sa kryjú poistné potreby členov rizikového spoločenstva. Výška technickej rezervy musí byť podľa § 23 zákona o poisťovníctve stanovená tak, aby poisťovňa bola schopná v každom momente preukázať, že je schopná splniť všetky svoje záväzky z poistných zmlúv.

Nároky členov spoločenstva na plnenie z poistenia však nie sú spoločné, ale individuálne, preto definícia používa pojem *samostatné právne nároky*, čo prakticky znamená, že plnenie sa neposky-

tuje všetkým členom, ale iba tým, u ktorých nastane poistná udalosť. Poistná zmluva je v plnom rozsahu zmluvou odvážnou, pretože sa s ňou spája neistota, či k poistnému plneniu dôjde, alebo nie. Navyše, ak aj k poistnému plneniu dôjde, jeho výška nemusí korešpondovať so zaplateným poistným. Môže byť naopak vyššie alebo nižšie, pretože určujúcim pre výšku poistného plnenia je nielen rozsah škodových dôsledkov poistnej udalosti, ale vždy je limitujúcim faktorom to, v akom rozsahu bola výška poistného plnenia dojednaná v poistnej zmluve.

Tento význam poistnej zmluvy štát ako zákonodarca plne zohľadňuje v § 788 Občianskeho zákonníka, ktorý hovorí: „Poistnou zmluvou sa poisťiteľ zaväzuje poskytnúť v dojednanom rozsahu plnenie, ak nastane náhodná udalosť v zmluve bližšie označená, a fyzická alebo právnická osoba, ktorá s poisťiteľom zmluvu uzavrela, je povinná platiť poistné.“ Výška plnenia poisťovne teda v plnej miere závisí od dojednania v zmluve a nie od skutočne utrpenej škody, resp. ujmy. Poisťovňa totiž už pri uzavieraní poistnej zmluvy musí poznať rozsah potenciálneho plnenia, aby vedela kalkulovať poistné potrebné na zabezpečenie jej schopnosti splniť všetky svoje záväzky.

Poistná zmluva je osobitným zmluvným typom upraveným v § 788 až 828a) Občianskeho zákonníka, pričom tieto ustanovenia možno rozdeliť na všeobecné ustanovenia o poistnej zmluve a osobitné ustanovenia o poistení osôb, majetku, zodpovednosti a o poistení právnej ochrany. Predmetom tohto článku je poistenie zodpovednosti, preto sa v ďalšom texte budeme venovať iba tomuto poisteniu.

Poistenie zodpovednosti všeobecne definuje zákonodarca v § 822 Občianskeho zákonníka, ktorý hovorí: „Z poistenia zodpovednosti má poistený právo, aby v prípade poistnej udalosti poisťiteľ za neho nahradil podľa poistných podmienok škodu, za ktorú poistený zodpovedá.“

Na rozdiel od iných poistení (poistenia majetku alebo poistenia osôb) poisťovňa poskytuje poistné plnenie poistenému tak, že poistné plnenie vypláti nie jemu, ale tretím osobám za neho. Neplatí za neho však absolútne, ale iba v takom rozsahu, ako si to dojednali v poistnej zmluve. Obsahom poistenia zodpovednosti môže byť všeobecná zodpovednosť za škodu podľa ustanovení § 420 Občianskeho zákonníka alebo osobitné prípady zodpovednosti podľa ďalších ustanovení Občianskeho zákonníka. Rozsah poistenia je však vždy daný poistnými podmienkami konkrétneho poisťiteľa, ktorého si poistený sám vyberie a uzavrie s ním zmluvu, a nie priamo zákonom.

Zodpovednosť za škodu spôsobenú prevádzkou dopravných prostriedkov zaradil zákonodarca medzi osobitné prípady zodpovednosti a vymedzil ju v ustanovení § 427 Občianskeho zákonníka takto: (1) Fyzické a právnické osoby vykonávajúce dopravu zodpovedajú za škodu vyvolanú osobitnou povahou tejto prevádzky. (2) Rovnako zodpovedá aj iný prevádzateľ motorového vozidla, motorového plavidla, ako aj prevádzateľ lietadla.“

VZŤAH ŠTÁTU K POVINNÉMU ZMLUVNÉMU POISTENIU

Vzhľadom na to, že prevádzkou motorových vozidiel vznikajú závažné škody, je celoeurópsky záujem chrániť obeť dopravných nehôd podľa dohovorovaných pravidiel. Prvým z týchto pravidiel je, že zmluvné štáty sa zaväzujú zabezpečiť, aby každý prevádzkovateľ, resp. vodič motorového vozidla, mal svoju zodpovednosť krytú poistením. Na našom území to bolo po mnohé desaťročia zabezpečené zákonným poistením, od roku 2002 je to zabezpečené formou povinného zmluvného poistenia.

Povinné zmluvné poistenie je poistenie ako každé iné, vzniká na základe poistnej zmluvy, rozdiel je iba v tom, že právnická alebo fyzická osoba má zákonom stanovenú povinnosť takúto zmluvu uzavrieť. Väčšina tzv. povinných poistení je na Slovensku ustanovená tak, že v príslušnom zákone sa ustanovuje len povinnosť poistiť sa pre prípad zodpovednosti, nestanovuje sa však presný rozsah; obvykle sa ukladá iba najnižší limit poistného krytia.

Iný prípad je poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla.

V súlade s medzinárodnými dohovormi je v zákone č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla stanovená nielen povinnosť poistiť sa, ale aj rozsah tohto poistenia, ktorý musí byť v súlade s príslušnými tzv. motorovými smernicami. V každej poistnej zmluve teda musí byť dojednaný rozsah poistného krytia minimálne v rozsahu podľa § 4 cit. zákona, ktorý znie nasledovne:

- 1) Poistenie sa vzťahuje na každého, kto zodpovedá za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla uvedeného v poistnej zmluve.
- 2) Poistený má z poistenia zodpovednosti právo, aby poisťovateľ za neho nahradil poškodenému uplatnené a preukázané nároky na náhradu
 - a) škody na zdraví a nákladov pri usmrtení,
 - b) škody vzniknutej poškodením, zničením, od cudzením alebo stratou vecí,
 - c) účelne vynaložených nákladov spojených s právnym zastúpením pri uplatňovaní nárokov podľa písmen a), b) a d), ak poisťovateľ nespĺnil povinnosti uvedené v § 11 ods. 6 písm. a) alebo písm. b) alebo poisťovateľ neoprávnene odmietol poskytnúť poistné plnenie, alebo neoprávnene krátil poistné plnenie,
 - d) ušlého zisku.
- 3) Poistený má z poistenia zodpovednosti právo, aby poisťovateľ za neho nahradil príslušným subjektom uplatnené, preukázané a vyplatené náklady zdravotnej starostlivosti, nemocenské dávky, dávky nemocenského zabezpečenia, úrazové dávky, dávky úrazového zabezpečenia, dôchodkové dávky, dávky výsluhového zabezpečenia, dôchodky starobného dôchodkového sporenia, ak poistený je povinný ich nahradiť týmto subjektom.

Zákon o povinnom zmluvnom poistení teda na rozdiel od § 427 nehovorí všeobecne o povinnosti

nahradiť škodu (akúkoľvek), ale hovorí o nárokoch na náhradu, ktoré taxatívne vymenúva.

NEMAJETKOVÁ UJMA VO VZŤAHU K POVINNÉMU ZMLUVNÉMU POISTENIU

Požiadavky pozostalých po obetiach dopravných nehôd na nemajetkovú ujmu podľa ustanovení § 11 Občianskeho zákonníka sa začali objavovať relatívne nedávno a treba povedať, že v poisťovniach vyvolali veľké prekvapenie. Odborníkom znalým poistného práva nie je dodnes celkom jasné, čo bolo dôvodom zásadného obratu v nazeraní na nemajetkovú ujmu podľa § 11, keďže hmotné právo sa v tomto smere už roky nijako nezmenilo (hoci jeho zmena by bola veľmi potrebná).

V apríli 2011 bolo zverejnené uznesenie Najvyššieho súdu SR zn. 4Cdo 168/2009, ktoré do rozbehnutých aktivít na uplatňovanie nemajetkovej ujmy z PZP prinieslo trochu svetla, keď sa konštatovalo, že: „Podľa súčasnej právnej úpravy možno teda nemajetkovú ujmu za zásah do osobnostných práv usmrtením blízkej osoby uplatňovať len mimo rámca inštitútu zodpovednosti za škodu, t. j. podľa § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka.“

K rozhodnutiu bolo pripojené aj odlišné stanovisko sudcu JUDr. Rudolfa Čirča, z ktorého vyberáme: „Ak by mal platiť výklad pojmu škoda vychádzajúci z textu zákona č. 381/2001 Z. z. (gramatický výklad), resp. vychádzajúci z ustanovení Občianskeho zákonníka o zodpovednosti za škodu, teda ak by náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých nemala byť predmetom poistného krytia, mohlo by to znamenať značné majetkové riziko subjektov zodpovedajúcich za takúto nemajetkovú ujmu, ktoré by v individuálnych prípadoch mohlo viesť aj k ich finančnému bankrotu. Pri výklade a aplikácii právnych predpisov totiž nemožno opomínať ich účel a zmysel, pričom platí, že súd nie je absolútne viazaný doslovným znením zákona, ale sa smie a musí odchyliť, ak to vyžaduje účel zákona, história jeho vzniku, systematická súvislosť a pod.“

V ďalšom texte tohto príspevku sa sústreďíme iba na tvrdenia uvedené v odlišnom stanovisku JUDr. Čirča, keďže sa plne stotožňujeme so záväznými závermi tohto rozhodnutia.

• *Možnosť finančného bankrotu* subjektov zodpovedajúcich za nemajetkovú ujmu je rozhodne veľmi aktuálny problém, zvlášť na Slovensku, kde nie sú ľudia zvyknutí vytvárať si rezervy na škody takéhoto druhu. Ako sme však uviedli vyššie, aj poisťovňa môže na seba prevziať iba také riziká, ktoré dokáže uniesť. Musí si na to tvoriť technické rezervy a svoju schopnosť plniť svoje záväzky z poistných zmlúv musí neustále preukazovať orgánu dohľadu (testom primeranosti technických rezerv). Preto musí byť v poistnej zmluve vždy jasne vymedzený obsah a rozsah poistenia, aby poisťovňa mohla stanoviť poistné tak, aby bola schopná plniť svoje záväzky. Ak by na základe rozhodnutia súdu bola poisťovňa povinná platiť aj záväzky nad rámec poistnej zmluvy (navyše veľmi neistého rozsahu, keďže

súdy rozhodujú veľmi svojvoľne), mohlo by ju to priviesť k takému istému finančnému bankrotu, akému by čelila aj osoba priamo zodpovedná za nemajetkovú ujmu. V prípade poisťovne by však takýto „bankrot“ mal vážnejšie dôsledky na ostatných poistených a na orgán dohľadu, ktorý by mal problém s tým, že neochránil poistených pred nesolventnosťou poisťovne.

- Účel zákona, história jeho vzniku, systematická súvislosť – to sú pojmy relatívne ľahko overiteľné v súvislosti s poistením zodpovednosti za škody spôsobené prevádzkou motorového vozidla.

HISTÓRIA POVINNÉHO ZMLUVNÉHO POISTENIA

Až do roku 2002 bolo na Slovensku povinné krytie rizika tejto zodpovednosti zabezpečené zákonným poistením, ktoré sa však vyvíjalo tak z hľadiska obsahu, ako aj z hľadiska použitej legislatívnej techniky. Dnes sa už môžeme iba pousmiať nad tým, že až do roku 1991 bolo tzv. zákonné poistenie upravené predpisom nižšej právnej sily ako zákon – a to vládnym nariadením č. 54/1953 o premávke na cestách. Obsah a rozsah poistenia bol upravený vykonávacími vyhláškami, ktoré sa postupne menili (vyhl. č. 38/1957 Ú. l., vyhl. č. 197/1964 Zb., vyhl. č. 124/1974 Zb.). Rozsah poistenia však bol v týchto vyhláškach ustanovený tak, že poistený má právo, aby poisťovňa za neho nahradila škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla inému na zdraví alebo usmrtením, ako aj poškodením, zničením, stratou alebo odcudzením vecí, ale len v prípade, že poistený za tieto škody zo zákona zodpovedá a ak sa ďalej neustanovuje inak.

„Inak“ bolo upravené, napr. obmedzenie výšky náhrady škody na klenotoch a iných cennostiach, ako aj na veciach umeleckej, historickej alebo zberateľskej hodnoty. Náhradu trov obhajoby v trestnom konaní či náklady mimosúdneho prerokovania nárokov poškodeného za poisteného bola poisťovňa povinná nahradiť len vtedy, ak sa k tomu zaviazala. Rovnako trovy občianskoprávného konania o náhrade škody za poisteného poisťovňa uhradila iba vtedy, ak sa zaviazala ich uhradiť alebo ak toto konanie bolo nevyhnutné na zistenie zodpovednosti poisteného alebo výšky plnenia poisťovne.

Istým prelomom v zákonomnom poistení bolo prijatie prvého čisto slovenského zákona o poisťovníctve č. 24/1991 Zb. (predtým patrilo poisťovníctvo do pôsobnosti federácie), čím sa konečne dal do poriadku aj právny základ zákonného poistenia. Vykonávacím predpisom k tomuto zákonu bola vyhláška č. 423/1991 Zb., ktorou sa ustanovuje rozsah a podmienky zákonného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla. Na rozdiel predchádzajúcich vyhlášok už nastavila rozsah poistného krytia v §3 nasledovne:

(1) Prevádzkovateľ a vodič motorového vozidla, na ktorého sa vzťahuje zákonné poistenie (ďalej len „poistený“), má právo, aby poisťovňa za neho nahradila v rozsahu a vo výške podľa osobitných

právnych predpisov poškodeným uplatnené a preukázané nároky na náhradu škody spôsobenej prevádzkou motorového vozidla inému a) na zdraví alebo usmrtením, b) poškodením, zničením, stratou alebo odcudzením vecí, c) vznikom inej majetkovej ujmy, pokiaľ poistený za túto škodu zodpovedá podľa zákona a ak sa ďalej neustanovuje inak.

„Inak“ bola upravená napr. náhrada trov konania, resp. obhajoby (iba ak sa poisťovňa zaviazala), nehradila sa škoda na veci manželovi a príbuzným ani škoda, ktorú sa poistený zaviazal uhradiť nad rámec predpisov.

ZHRNUTIE

Poisťovne vykonávajú poisťovaciu činnosť v odvetví B-10 „poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla“ na základe objednávky štátu, aktuálne vyjadrenej v zákone č. 381/2001 Z. z., pričom platí, že:

- Štát historicky požadoval od poisťovní poistenie zodpovednosti výlučne na škodu z prevádzky motorových vozidiel, nikdy nie aj na nemajetkovú ujmu podľa § 11 Občianskeho zákonníka.
- Aktuálne štát od poisťovní požaduje vykonávanie poisťovacej činnosti v oblasti poistenia zodpovednosti v rozsahu podľa zákona 381/2001 Z. z., ktorý neobsahuje nárok na krytie zodpovednosti za zásah do osobnostných práv pozostalých po obeti dopravnej nehody (stanovisko SR vo veci prejudiciálneho konania C-22/12 Haasová).
- Počas celého obdobia fungovania zákonného poistenia a aj pri demonopolizácii tohto poistenia štát stanovoval na takýto rozsah aj poistné. V prechodných ustanoveniach o minimálnom poistnom zákona č. 381/2001 Z. z. sa na rok 2002 stanovilo minimálne poistné v rovnakej výške ako poistné zo zákonného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla na rok 2001. Na roky 2003 a 2004 sa mohlo poistné zvýšiť iba o priemernú ročnú mieru inflácie meranú indexom spotrebiteľských cien, vyhlásenú ŠÚ SR (mieru inflácie), a o nárast percenta škodovosti schválený úradom na návrh kancelárie s podmienkou, že v určitej skupine motorových vozidiel nárast percenta škodovosti prevýši mieru inflácie. Percentom škodovosti sa na tieto účely rozumel podiel súčtu poistných plnení vyplatených všetkými poisťovateľmi a kanceláriou a nimi vytvorených rezerv na poistné plnenia vo vzťahu k prijatému poistnému. Maximálne poistné nesmelo byť vyššie ako minimálne poistné navýšené o 30 %.
- Poisťovne akceptovali objednávku štátu tým, že požiadali o udelenie špeciálnej licencie na vykonávanie poisťovacej činnosti v poistnom odvetví č. 10 a) prílohy č. 1 zák. č. 8/2008 Z. z. o poisťovníctve.
- Povinnosťou poisťovní bolo vytvoriť špeciálne všeobecné poistné podmienky, ktoré museli obsahovať najmenej podmienky podľa § 4, 5, 7

až § 12 a § 15 a ktoré schvaľoval dozorný orgán. Žiadne zo schválených podmienok neobsahovali poistné krytie nemajetkovej ujmy.

- Okrem všeobecných podmienok museli poisťovne predložiť aj návrh obchodno-finančného plánu na povinné zmluvné poistenie na nasledujúce tri roky, ktorý musel obsahovať: a) metódy výpočtu poistného a údaje o sadzbách; b) spôsob vytvorenia dostatočných finančných prostriedkov na krytie záväzkov z povinného zmluvného poistenia; c) organizačné a personálne náklady na vybudovanie obchodnej siete, objem poistných zmlúv a vývoj platobnej schopnosti po zavedení povinného zmluvného poistenia; d) spôsob výpočtu rezerv a stanovenie ich výšky; e) rozsah a formy zaistenia.
- Žiadna z poisťovní nikdy nepredložila na schválenie kalkuláciu poistného, ktorá by obsahovala aj nároky súvisiace s nemajetkovou ujmu.
- Žiadny z orgánov dohľadu (MF SR, ÚFT, NBS) nikdy nenamietal pri dohľade v žiadnej poisťovni porušenie zákona z tohto titulu.
- Úloha štátu v povinnom zmluvnom poistení je významná aj v pravidlách na určenie poistného upravených v § 8 ods. 1 zák. č. 381/2001 Z. z. nasledovne: „Poistné pri poistení zodpovednosti podľa tohto zákona sa stanovuje vo výške zabezpečujúcej splniteľnosť všetkých záväzkov poisťovateľa vyplývajúcich z poistenia zodpovednosti, vrátane tvorby rezerv podľa osobitného predpisu.“

Osobitným predpisom je zákon o poisťovníctve, ktorý v § 35 stanovuje všeobecné pravidlo na určenie poistného, ktoré musí poisťovňa dodržiavať pri akomkoľvek poistení:

- 1) *Poisťovňa je povinná určiť výšku poistného na základe poistno-matematických metód tak, aby výška poistného zabezpečovala trvalú splniteľnosť všetkých záväzkov poisťovne vrátane tvorby dostatočných technických rezerv.*
- 2) *Výška poistného v rámci každého vykonávaného poistného odvetvia musí byť stanovená spôsobom, ktorý zabezpečí trvalú splniteľnosť všetkých záväzkov poisťovne vyplývajúcich z vykonávania daného poistného odvetvia v súlade s ods. 1.*

Pre úplnú informáciu o poistnom v povinnom zmluvnom poistení treba uviesť aj to, že štát si z tohto poistenia vyberá aj svoju nepriamu daň v podobe povinnosti poisťovne podľa § 33 zákona o poistení, a to odviest' 8 % z prijatého poistného z povinného zmluvného poistenia na osobitný účet Ministerstva vnútra SR (rozdeľuje sa hasičom na plnenie úloh súvisiacich s bezpečnosťou a plynulosťou cestnej premávky).

Z uvedeného vyplýva, že objednávka štátu na povinné zmluvné poistenie je v súlade so slovenským právnym systémom, založenom na tzv. písanom práve, preto by si štát nemal odporovať sám sebe tým, že by nezabraňoval (resp. priamo podporoval), aby súdne rozhodnutia menili rozsah poistného krytia nad rámec zákona o povinnom zmluvnom poistení a poistnej zmluvy,

pretože tým by umožnil zasiahnuť nielen do súkromnoprávných zmluvných vzťahov, ale aj do verejnoprávnej regulácie poisťovníctva. Pritiahnuté za vlasy by to znamenalo, že solventnosť poisťovní by mali v rukách sudcovia a nie Národná banka Slovenska.

ZÁVER

Poisťovne už dlho volajú po zmene hmotného práva, ktoré významne ovplyvňuje nielen povinné zmluvné poistenie, ale aj poisťovaciu činnosť ako takú. Chápu aj spoločenskú požiadavku po zvýšení rozsahu náhrady škody a snahu po porovnávaní nárokov na náhradu škody v iných štátoch Európy. Nechápu však, prečo tu nie je silnejší tlak na rekodifikáciu Občianskeho zákonníka a s tým súvisiacu zmenu zákona o povinnom zmluvnom poistení, ale prečo je tu, naopak, taká významná podpora pre tvorbu tzv. sudcovského práva. Sudcovia aj advokáti sa často vo svojich právnych záveroch odvolávajú na české zákony a českú judikatúru, kde s týmito nárokmi už dávno pracujú, a to na základe príslušnej úpravy hmotného práva, t. j. novelizácie starého (ešte vtedy spoločného) Občianskeho zákonníka. Považovali by sme za logické, aby sa aj slovenskí zákonodarcovia inšpirovali českým právom a zaradili príslušné zmeny, po ktorých právna prax volá, aj do nášho právneho systému. S jasne nastavenými pravidlami pre odškodnenie obetí dopravných nehôd by poisťovne dokázali bez problémov pracovať. Nepovažujeme za legitímne, aby sa takéto významné zmeny zabezpečovali cez judikatúru.

Treba si tiež uvedomiť, že pri výkone poisťovacej činnosti je nevyhnutná poistná matematika a štatistika. Žiadna poisťovňa na svete nedokáže vykonávať svoju činnosť, ak nedokáže predvídať výšku náhrad, ktoré raz bude musieť vyplatiť. Navyše od 1. januára 2016 budú musieť poisťovne na Slovensku (tak ako v celej EÚ) prejsť na nový režim riadenia rizík a preukazovania solventnosti podľa pripravovaného nového zákona o poisťovníctve, ktorý transponuje smernicu Solvency II. Ak vo svojom príspevku viackrát konštatujem, že v súčasnosti sa nelimitované (t. j. nepredvídateľné) náhrady ťažko kalkulujú a že to má vplyv na solventnosť poisťovne, po novom bude ešte väčší problém takéto neohraničené, nelimitované riziká založené na nepredvídateľných súdnych rozhodnutiach vôbec prevziať do poistenia.

Problematika náhrady škody podľa povinného zmluvného poistenia si zasluži, aby s ňou právnická obec nakladala triezvo a so znalosťou všetkých dôsledkov. Často používaný demagogický slogan – poisťovňa má dosť peňazí, nech platí – sa nám všetkým (poškodeným, škodcom, poisťovníam ale aj dohľadu) raz nemusí vyplatiť.

Treba totiž brať do úvahy, že ľudia predsa nezomierajú iba pri dopravných nehodách, ale aj pri iných nešťastných udalostiach, ktoré nezavinia. Nie vždy je poruke poisťovňa, ktorá by mohla nároky z takýchto nešťastí zaplatiť.